

POJAČANJE

DEJVID IGNEJŠUS

Preveo
Nikola Pajvančić

Laguna

Naslov originala

David Ignatius
THE INCREMENT

Copyright © 2009 by David Ignatius
Translation Copyright © 2010 za srpsko izdanje, LAGUNA

*Posvećeno Džonatanu Šileru
i
doktoru Ričardu Valdhornu*

Dići ću se, rastući polako.
Učiniću lice lepim poput ogledala naspram duge.
Razvejaću plave latice na vetru
pustiti da mi svilena marama slobodno leprša...
Iznenada ću biti u punome cvatu
a vi osuđeni na trulež.

Simin Behbahani,
„O kutijo unutar kutije“,
iz knjige *Pehar greha: odabrane pesme*

Pojačanje je bilo (a to je i danas) jedinica odabranih vojnika iz SAS-a... podređena službi SIS, britanskom ekvivalentu CIA. Obaveštajni agenti službe MI6 nemaju niti su ikada imali onu čuvenu „dozvolu za ubistvo“ iz bondovske mitologije. Ali kada su takvi poslovi neophodni, pravila službe Pojačanja dozvoljavaju smrtonosnu upotrebu vatrenog oružja.

CENTAR ZA JAVNI INTEGRITET

TEHERAN

Zamislite nakićeni bulevar koji se spušta niz brdo, kao traka od glazure za tortu niz unutrašnjost grube glinene zdele. Široka ulica načičkana je robnim kućama i drugim prodavnicama; treperi od neonskih znakova koji izvikuju imena marki mobilnih telefona, vazduhoplovnih kompanija i restorana brze hrane. Ali tu komercijalnu saobraćajnicu na svakoj drugoj raskrsnici preteći prekidaju rukom ispisani transparenti koji podsećaju na krv šehida.*

To je Avenija Vali Asr, kičma Severnog Teherana. Avenija počinje u grubim četvrtima gradskog jezgra, gde se bes protiv nevernika gaji i održava svakog petka na molitvama, pa se penje kilometar za kilometrom, sve do visina Džamarana, gde biste pomislili, kada vidite parisku modu i velike nemačke automobile, da su nevernici na sve strane. Ali nije tako: na tim brdima kriju se tajne modernog Irana, nacije čiji sam identitet na neki način predstavlja tkanje od laži. Ništa na toj aveniji nije onako kao što izgleda. To je upozorenje a i iskušenje. Čak i ime ulice

* Šehid – mučenik; musliman koji pogine za svoju veru. (Prim. prev.)

vara: zvanično glasi Vali Asr, ali otmeno društvo voli da ga zove po predrevolucionarnom imenu: Avenija Pahlavi.

Teheran ume da tako zavara. On je bastion islamske revolucije i prestonica nacije koja kao da živi od nesmotrenog izazivanja, a ipak ovdašnji policajci neumoljivo zahtevaju od vozača da vezuju pojaseve. Mule pozivaju hodočasnike u sveti grad Kom, ali ne prebrzo; saobraćajci imaju radare kojima hvataju one koji su prekoračili brzinu. Naravno, zabranjeno je gledati inostrane nevernicičke TV kanale. Zato svi daju malo mito lokalnim milicionerima zvanim basidži da zažmure na satelitsku antenu na krovu. Kičma ovog plemenitog grada gipka je; poput same nacije, Teheran se povija da se ne slomi.

Naša priča počinje na Aveniji Vali Asr, s jednim mladim naučnikom koji je živio u stanu blizu nižeg dela ulice, u četvrti po imenu Jusuf Abad, ali koji je imao sreće da radi na samom vrhu, u Džamaranu. Dane je provodio između ta dva sveta, dete privilegija a istovremeno i besa – ne prema nevernicima, već prema ljudima koji vladaju njegovom zemljom. Ovo je priča o njegovoj odluci da napusti jednu ideju o dobru i zlu zarad druge. Kao i sve priče o mladićima koji se bore na nađu svoj put u svetu, ovo je priča o očevima i sinovima. Mogli biste reći da je to priča o izdajstvu, a takođe i o vernosti.

Onog jutra kada je mladi iranski naučnik doneo odluku, probudio se i otkrio da su čaršavi ispod njega mokri. Od napetosti se ponovo znojio čitave noći i bilo ga je sramota kao da se upišao u krevetu. To je bio trenutak kada je shvatio kako mora nešto da preduzme. Nije mogao da nastavi da se budi s osećanjem da je kukavica. Biće bolje preći granicu i prigrliti strah nego i dalje pred njim drhtati. Bilo je to nalik na svaki drugi odlučan

raskid – razvod, odlazak od kuće ili prestanak s molitvama. To čovek zapravo uradi zato što nema izbora. Da postoji drugi način, manje bolan, ko se za njega ne bi odlučio?

Mladić je prethodne noći čitao poeziju Simin Behbehani, najomiljenije iranske savremene književnice. Njegov otac je tvrdio da ju je poznao dok je bio profesor a ona studentkinja na Teheranskom univerzitetu, i to je možda bila istina. Kao i njegov otac, Behbehanijeva nikada nije dugo boravila van Irana, čak ni u najgore doba, ali je u njenoj poeziji bilo bola i čežnje za begom. Mladić je knjigu ostavio otvorenu pored kreveta, na stranici s pesmom „Moja zemljo, ponovo ću te sagraditi“, i ujutro je ponovo pročitao reči:

*Zemljo moja, ponovo ću te sagraditi
ako treba, ciglama od svog života.
Podići ću stubove da ti drže krov
ako treba, svojim kostima.
Ponovo ću udahnuti miris cveća,
dar mladosti tvoje.
Ponovo ću oprati krv s tvog tela
bujicama svojih suza.*

Nešto ne valja kada samo pesnici govore istinu, pomislio je mladić. Islamska republika Iran nije njegova zemlja. Krišom je postao jedan od *došmanda*, neprijatelja. Želeo je da se izgubi u senkama svog posla i da uživa u svojim privilegijama, kao svaki drugi licemer, ali je to postalo nemoguće. To ga je i plašilo: nije mogao da pobegne od sebe samog. Otac mu je govorio da mora da sluša sopstveni glas, a ne glasove onih koji bogohulno tvrde da govore u ime božje. To je rekao noć pre smrti a naučnik je odgovorio: „Da, baba, razumem“, što je značilo da je to i obećao. Nije želeo da bude izdajnik, ali je obećanje već postojalo u

njemu; pustilo je korenje. Istiskivalo je druge glasove, tako da je čuo samo onaj sopstveni.

Kada se tog jutra probudio, imao je osnovu plana; baciće kamičak u jezero. To je sve. Kamičak će biti informacija, tek najsitniji delić istine o onome što radi u laboratoriji. A onda će pustiti da se talasići sami rašire. Niko ga neće videti da to čini, niti će povezati uzrok i posledicu. Nešto mu je došlo u ruku i on će pustiti da padne. U početku je mislio da je to moguće.

Mladi naučnik je i tog jutra došao u belu poslovnu zgradu u Džamaranu. Prozori na zgradi bili su zatamnjeni, a na pročelju nije bilo nikakvog znaka koji bi nagoveštavao šta se u njoj radi. Unutra su se nalazile laboratorije s egzotičnom opremom, krišom nabavljenom sa Zapada. Ali istinsku vrednost predstavljali su ljudi, poput mladog naučnika i njegovih prijatelja. U bočnom zidu zgrade nalazila su se vrata, na pola uličice koja je zavijala poput mladog meseca, a iznad tih vrata nalazila se kamera koja je snimala sve koji ulaze ili izlaze. Zgrada je bila deo tajnog arhipelaga u toj i još nekoliko gradskih četvrti, niz adresa koje se ne mogu naći ni na jednoj mapi i ni u jednom imeniku. Morali ste biti deo mreže da biste znali da postoji. Članstvo je podrazumevalo da ste većito pod prismotrom i da ne znate ko vas tačno gleda.

Kada je tog popodneva završio s poslom, mladić je otvorio ona bočna vrata i sporo krenuo ka ulici. Bio je naočit muškarac u ranim tridesetim, s krupnim iranskim nosom i gustom, kovrdžavom crnom kosom. Na sebi je imao crno odelo od tropske vune i uštirkanu belu košulju bez okovratnika; bila bi to ista vrsta stroge uniforme kakvu je nosila i većina njegovih kolega, da nije bilo para zlatnih manžetni koje su mu provirivale na

rukavima. Nekada su pripadale njegovom ocu i nosio ih je u znak sećanja na njega. Na licu mu je bilo nečega mekog, pošto nije pustio bradu, a oči su mu iskrile radoznalošću koju nije pokušavao da sakrije. Hodao je opuštenijim korakom nego mnogi Iranci, stopala su mu bila iskrenuta pod blagim uglom a leđa izvijena unazad, a ne pogrbljena. To je bila posledica nekoliko godina koje je proveo na postdiplomskim studijama fizike u Nemačkoj, gde svako može da hoda s tim opuštenim držanjem zato što nikada ne mora da se osvrće preko ramena.

Danas je mladić pod levom miškom držao crnu torbu za spise. Priljubio ju je sasvim uz telo tako da je kamera nije snimila dok je izlazio.

Bio je početak leta. Popodnevna jara poglela je na grad kao marama istkana od izduvnih gasova automobila, skutera i generatora. Ovde gore u brdima trebalo je da bude svežije, ali kada bi se smog spustio na teheransku dolinu, u gradu bi zavladala istinska demokratija; vrućinu su svi jednako trpeli. Osoba koja sanja o bekstvu takvih dana bi se podsetila da je to nemoguće, osim u mašti.

S brda četvrti Džamaran grad kao da se otvarao ka svetu, talasasto se spuštao s visova planina Alborz dole ka bezvodnoj pustinji Kum. Bio je to veličanstven prizor, ta praznična zdelagada: nedaleko su se nalazili neboderi i raskošni stambeni blokovi Severnog Teherana, koji su se tako oholo penjali uz brdo. Onda su sledili zeleni prostori s vodoskocima i vrtovima – parkovi Melat, Hakani i Lavizan – gde su ljudi bežali od jare i prašine. Ali pravi izazov za um bila su ona dalja prostranstva, grad koji se širi kilometrima i kilometrima na ravnice, od pokrivenog bazara sasvim na jugu kroz bezbrojne sokake Južnog

Teherana do šehidskog groblja na Behešt-i-Zari. Evo ga – grad prevelik da se obuhvati s dva oka, grad gde niko ne može da zna sve, grad toliko velik da tajne možda mogu biti skrivene, i gde ih niko neće videti.

Ali taj osećaj otvorenog prostora bio je iluzija, posebno u Džamaranu. Čitava četvrt nalazila se pod neprekidnom prismotrom, od ljudi koji su po čitav dan sedeli u kolima i posmatrali raskrsnice do kamera montiranih na krovove viših zgrada. Kada bi taksi pogrešno skrenuo i zašao u tu četvrt, neko bi to primetio, a ako bi se kola duže zadržala, neko bi proverio njihov registarski broj. Tu čak ni telefoni nisu bili privatni. Ako biste greškom okrenuli neki tamošnji broj, neko bi vas odmah pozvao i pitao ko ste. Privilegovani stanovnici te crne kutije od četvrti dolazili su i odlazili u limuzinama s navučenim zavesama. Čak ni oni nisu bili pošteđeni posmatrača i oslušivača. Ako bi pogrešili, i njima bi sledilo ono što vlasti zovu *eršad*, što znači „prevaspitavanje.“

Mladi Iranac je stavio tamne naočari zbog bleska popodnevnog sunca. Pošto je hodao do raskrsnice, zastao je i stavio u usta komad mlečne čokolade. Ukus ga je podsetio na Nemačku. Ako je i gledao ljude na ulicama, posmatrao njihove pokrete, to nije bilo očigledno. Ponovo je zastao, malo dalje, pred prodavnicom mobilnih telefona, pa je u izlogu razgledao nove modele, koji su stigli u poslednjih nekoliko nedelja. Na staklu su se videli odrazi lica desetine prolaznika, ali niko nije mogao znati posmatra li ih mladić iza tamnih naočara. Nije u tome bio preterano vešt, ali se trudio.

Stavio je slušalice ajpada u uši. Uređaj mu je pre mesec dana iz Dubajja doneo na poklon jedan prijatelj. Pustio je nasumično

biranje numera. Prvu stvar je izvodio persijski reper iz Los Anđelesa koji se zvao MEC, skraćeno od *Middle East Connection*. Muzika je bila vrlo loša. Pritisnuo je dugme i začula se pesma Lua Rida. *Walk on the Wild Side*. To je otprilike to. Muziku niko nije čuo a nikoga i nije bilo briga šta ko sluša, ali negde na pola pesme, kada je Lu Rid pričao o tome kako obojene devojke pevaju du-du-du, mladić se zabrinuo da možda izgleda subverzivno, pa je prebacio na Bahovu muziku za klavir, koju je zavoleo u Nemačkoj. Goldbergove varijacije. I od toga ga je hvatao nemir. Neko bi možda pomislio da je Jevrejin. Isključio je muziku i vratio belu žicu u džep.

Mladić je još malo hodao niz strme ulice, do jedne prometne raskrsnice gde je uhvatio taksi. Rekao je vozaču da ga odveze na Trg Haft-i-tir. Vozačeva žena je sedela pored njega na prednjem sedištu, glave uredno umotane u maramu. Imala je naočari debelih stakala i njuškala je vazduh kao krtica. Pogledala je dobro odevenog mladića i njegove blistave manžetne pa je ponizno klimnula, nagonski svesna da on pripada *adam hesabi*, dobrim porodicama.

Spustili su se niz obilaznicu Modares, kroz gust i spor saobraćaj u špicu. Kada je taksi stigao u gužvu Haft-i-tira, ukrašenog neonskim reklamama za *Nokiju* i *Hjundai* kao i ručno slikanim transparentima sa šehidima, izašao je i našao prodavnicu sa zapadnom elektronikom. Tu je kupio novu memorijsku karticu za laptop, fleš drajv i nekoliko programa kopiranih u Jermeniji i prošvercovanih preko granice. Sve je to stavio u torbu za spise pa je izašao iz prodavnice. Otišao je stotinak metara istočno Ulicom Bahar Širaz pre nego što je zaustavio novi taksi.

Napolju se odvijalo ulično pozorište kasnog popodneva. Žene su ovog leta ponovo ispitivale granice dozvoljenog, isprobavale svoje „netašne hidžabe“ koji su im klizili s glave i otkrivali bujnu kosu koja je blistala na suncu. I mantili su ove godine

imali nove detalje; tešnje kopčanje u struku, koje, zajedno s turskim brushalterom koji podiže grudi, pruža ženi bolju figuru. Mladići su zujali na motociklima, u jeftinim kožnim jaknama i s naočarima za sunce, gledali su ali ne i dodirivali, sanjali o ženama koje nikada ne mogu imati. Pešaci su jurili po pločniku kao insekti, a bujica automobila mimoilazila ih je samo za centimetar.

„Jeste li za neku muziku?“, upitao je taksista. Uslužno je gledao svog putnika u retrovizoru. Mladi naučnik nije odgovorio. Nije želeo da govori; nalazio se negde drugde. Vozačeva žena je blebetala o tome kako na pijaci ne može da se jeftino nađe poštena lubenica. Vozač je počeo da mrmlja o lošim igrama njegovog fudbalskog tima, *Esteglala*, u nadi da će putnik na zadnjem sedištu imati razumevanja. Da, stvarno ne valja, rekao je naučnik. Stvarno nemaju pojma. Džukele obične – ne, gori su od džukela; igraju kao žene; igraju kao Arapi.

Koliko je dugo mladić razmišljao o onome što je sada radio? Bar godinu dana; možda čitavu svoju zrelost. Bio je potpuno ubeđen da u njega niko ne može da posumnja po nekom spoljnom znaku. Inače mu nikada ne bi omogućili pristup u tajne delove Džamarana, niti bi mu dodelili kancelariju u beloj zgradi bez imena.

To je bila njihova slabost. U svakoga su sumnjali, ali su ponekome ipak morali da veruju i nikada nisu mogli znati je li to poverenje opravdano. Govorili su da veruju u Boga, ali to nije bilo dovoljno. Zato su stvorili tajnu božju partiju, božju zaveru, a mladić je bio njen deo. Bio je odan u svemu sem u jednom – što je dozvolio sebi da razmišlja o mogućnosti izdaje. Ideja je narastala sve dok nije oživela. A onda je došao trenutak

kada je postala jedino važna, i nestala je granica između odanosti i izdajstva.

Taksi je mladića ostavio na Trgu Ferešte, sedamsto-osamsto metara od Ministarstva unutrašnjih poslova. To je bio njegov štos. Ako ćeš im se suprotstaviti, učini to naočigled svih. Otišao je s torbom do jedne vile u Ulici Hosravi. Na prvom spratu se nalazila kancelarija male kompanije u vlasništvu njegovog strica Džemšida, koja je proizvodila aluminijumske krovove za stambene zgrade. Mladić je ponekad pomagao oko poslovnih papira, da učini uslugu stricu. Pre nekoliko meseci tu je instalirao kompjuter i otvorio internet-nalog na stričevo ime. Ponekad je svraćao kasno po podne da radi na knjigama i šalje poruke stričevim dobavljačima ovde u Iranu, kao i u Dubaiju i Ankari. Jedna iranska kompanija imala je sopstveni internet-server. Nije bilo teško da u njega provali i napiše kod zbog koga će izgledati kao da poruka potiče odatle, iako će zapravo poticati s nekog drugog mesta. Mladić je bio vešt s kompjuterima: znao je, što se kaže, da poravna pesak, tako da nije bilo nikakvog traga da je neko dolazio i odlazio.

Mladić je imao sopstveni ključ i ušao je u kancelariju strica Džemšida. Sekretarica je još bila tu, stidljiva devojka iz Isfahana, dalja rođaka. Ispraznila je korpe za otpatke pa mu poželega laku noć i ostavila ga samog. Mladić je poželeo da joj da nekoliko rijala kao nagradu za trud, ali je prebrzo otišla. Tako je možda i bolje; možda bi zapamtila taj bakšiš. Uključio je kompjuter i ubacio disk s novim softverom. Napolju je postalo svežije. Pustio je neku muziku i dozvolio sebi da se opusti.

Bio je pošt-i-parde. Iza zavese. Imao je tajnu. Ili tačnije, imao je tajnu zaključanu unutar mnogih drugih tajni. Tako se to radi

u Persiji. To je zemlja u kojoj je nepristojno govoriti otvoreno; previše je napadno, previše drsko. Ako zanatliju pitate kolika je cena njegovog proizvoda, odbiće da mu platite i reći će da je besplatno. Nije stvar u tome da ne očekuje da mu se plati, već ne želi da kaže cenu. Isto je s ovom posebnom tajnom. Ona je dar, ali nije besplatna. Govorila je istinu, ali ne onu koju možda u prvom trenutku očekujete.

Zašto je to radio? Na to nije umeo tačno da odgovori, čak ni sebi samom. Bilo je to više osećanje nego reč. Bio je to oštar bol od višestruko ponavljane uvrede, onoga kako su vređali Hoseina, njegovog brata od strica. Njegov brat im je bio verni sluga. Bio je jedan od momaka, *bačiha*. Svejedno su ga uništili. Delom je to bio razlog. A bile su tu i očeve reči, uvek u njegovom uhu, kao i očev primer. Njegov otac se borio za svoja uverenja i nikada se nije pokolebao. Zaista, mladić nije mogao da živi kao čovek koji je postao. Gušio se. Gubio je poštovanje prema samom sebi.

Nadao se da ljudi s kojima je stupao u vezu neće biti glupi. Je li to mudro, sa strancima? Ličilo je na rukovanje; u Iranu, šaka je mlitava i mekana – varljivo pokorna. Ali ti stranci, oni bi vam nekada stegli ruku snažno kao da će slomiti kosti – iako je to za njih znak prijateljstva. U Nemačkoj je tako često na to nailazio, na taj pozdrav koji mrvi. Varvarski, ali je moglo da se oprost. Zapadna kultura je toliko toga morala da dokazuje; nije znala kako da skriva. Mladić je počeo da kuca. Bude li pažljiv, izvede li samo ono što je naumio i ništa više, ostaće nevidljiv. Baciće svoj kamičak i onda će čekati.

Hoće li oni to shvatiti, ti ljudi na drugom kraju jezera, kada vide kretanje vode? Bojao se, ali je pokušao da prigrlji to osećanje. Strah ume da osnaži. I to mu je otac rekao, pre smrti. Strah ti je gospodar sve do dana kada mu se suprotstaviš, a onda ti postaje učitelj i čuvar. Vodi te u senke; upućuje te u laganje. On je plašt koji ogrčeš dok se pripremaš za osvetu i beg.

VAŠINGTON

Amerikanci su ga prozvali „doktor Ali“. U tehničkoj terminologiji Centralne obaveštajne agencije bio je „virtuelni dostavljač“. Stigao je kasno jedne noći, logovao se na javni sajt agencije – www.cia.gov – a onda kliknuo na link „Stupite u vezu s CIA“, koji je vodio posetioca do jednostavne pozivnice da počini veleizdaju: „Ako posedujete informacije za koje verujete da mogu zanimati CIA u ostvarivanju ciljeva obaveštajnih zadataka u inostranstvu, popunite donji obrazac. Mi pažljivo čuvamo sve informacije koje pružate, uključujući i vaš identitet.“ Ispod toga, kao dodatno uverenje, nalazilo se obaveštenje da agencija koristi posebni „SSL“ sistem enkripcije. Nije dato nikakvo objašnjenje kako taj sistem zvučnog imena zapravo deluje. Ali ovom posetiocu pomoć nije bila potrebna. On je tačno znao šta radi.

Elektronski posetilac je poslao svoju poruku običnim tekstom, tako jednostavnim i očiglednim da ga je bilo lako prevideti. Onda je nestao u etru. Nije ostavio otisak, nikakav nagoveštaj svog motiva, nikakav trag zašto je sve stavio na kocku da šapne svoje tajne kroz kibersvemir. Zapravo nije ni postojao, sem tih nekoliko mrvica kompjuterskog koda.

Bila je vlažna noć krajem juna. Oluja je prešla preko grada a vlažna jutarnja magla dizala se iznad drveća koje je okruživalo Centralu. Nekoliko administrativnih radnika koji su u noćnoj smeni pratili javni sajt agencije već su se pakovali. Veče su proveli pregledajući mejlove, od kojih je većina poticala od šaljivdžija ili ludaka, tražeći neki s makar trunkom vrednog obaveštajnog materijala ili upozorenja na teroristički napad. Tajne birokrate bile su umorne; želeli su da nađu svoja kola na Smeđem parkingu i Žutom parkingu i da onda krenu kući.

Crnkinja po imenu Džana, koja je u agenciji radila tek tri godine, prva je primetila poreklo poruke. Stigla je s jednog internet-provajdera iz Irana. Prvi službenik koji je pregledao poruke potpuno ju je prevideo. Bilo je kasno, bio je umoran. Već je prečešljao stotinu poruka. Ali Džana je na kraju svoje smene još jednom prošla kroz dolazeće poruke i ova joj je zapala za oko.

Džanine kolege već su kretale ka vratima, ali im je rekla da nastave; ona će stići za nekoliko minuta. Bila je samohrana majka, trebalo je da ode kući da spremi doručak kćerki i pošalje je u školu u Ferfeksu. Bila je tek GS-9 i u inostranstvo je putovala samo jednom, pre razvoda, ali je posedovala taj instinkt. Znala je da se povremeno neobični ljudi koji šalju anonimne poruke CIA zapravo ne šale. Oni znaju tajne; besni su na svoje vlasti ili službe bezbednosti ili prosto na svog šefa u drugoj kancelariji. A takođe su i internet-zaluđenici koji umeju da stupe u vezu iz inostranstva a da ih ne otkriju. Džanino odeljenje je pratilo nekoliko desetina takvih elektronskih kontakata iz Kine još otkako je ona u njega stupila, kao i pet-šest iz Rusije, ali Iranaca do sada nije bilo. Zato je ostala.

Poruka nije imala posebnog smisla. Samo spisak datuma i brojeva. Možda je to neki tehnički dokument, možda su

gluposti. Džana nije bila sigurna, ali je znala da poruka stiže sa bitnog mesta.

„Iranski VD?“ To je bila tema poruke u kojoj je Džana prosledila mejl dalje. VD je agencijska skraćenica za te ljude koji nezvani dođu i ponude informacije. Poruku je poslala u Centar za informatičke operacije, koji je upravljao kompjuterskom taktikom za obaveštajnu službu. Iskopirala ga je i Bliskoistočnom odeljenju, za svaki slučaj, kao i iranskom „menadžeru problema“ u Kancelariji direktora Nacionalne bezbednosti i Odeljenju za iranske operacije. Ispostavilo se da je to previše adresa, ali kako je to ona mogla da zna?

Jedna poruka je otišla Hariju Papasu, novom šefu Odeljenja za iranske operacije. Prvog dana nije na nju obratio pažnju. Imao je toliko posla da nije video ni vodu, a kamoli mreškanje na njoj.

Hari je bio veliki čovek u ustanovi koja je postala mala. Imao je lice na kome je život ostavio traga: krupna, mekana usta, obraze izbrazdane od sunca i dugačkih noći, kovrdžavu kosu koja je postala sivkasta, kao sagoreli ugalj. Najupečatljivije na njemu bile su oči, koje su govorile o žestini ali i umoru koji sva njegova snaga nije mogla da razveje. U agenciju je došao osamdesetih, posle službe u vojsci, kao paravojni oficir i počeo je tako što je obučavao kontrase u Nikaragvi. Tada je španski govorio slabo, s naglaskom Vustera u Masačusetsu, a od tada je naučio i slab ruski a sada i slab persijski. A ipak ljudi kao da su uvek razumeli Harija Papasa, koji god jezik govorio.

„Ako neko ne shvata šta Hari priča, on samo govori glasnije.“ Njegov najbolji prijatelj Adrijan Vinkler je voleo da to govori o njemu. Adrijan je bio Britanac i, kao i većina službenika SIS-a, vrstan lingvista koji je svoj posao obavljao u nižim

decibelima. Međutim, isto kao i Hari, voleo je neslane šale. Koliko god sve delovalo mračno, Hari nije mogao da odoli dosetkama ili bogohulnim psovkama. To mu je pomoglo da preživi karijeru u nedodijji tajne službe.

Međutim, Hari Papas je bio povređen i to su svi znali. Pre nekoliko godina u Iraku izgubio je sina jedinca. Haos koji je tamo vladao kidao je želudac svima u Agenciji, ali je za Harija to bilo nešto mnogo gore. Zbog toga je prihvatio posao rukovođenja Persijskom kućom – da pokuša da se izbori s bolom.

Danas mu to nije uspevalo. Sto su mu prekrivale hartije koje nije želeo da čita. Imao je zahtev da podnese izveštaj starijem osoblju senatskog obaveštajnog komiteta, a njih je smatrao za budale, pametne samo posle bitke. Imao je poziv – i to lično od direktora – da podnese izveštaj na sastanku komiteta zamenika u Nacionalnom veću za bezbednost. Želeo je da oba zahteva odbije, ali je znao da to ne može.

Svi su želeli isto. Direktor CIA, direktor Nacionalne obaveštajne, Bela kuća, obaveštajni komiteti kongresa – svi su urlali i tražili još proizvoda iz Teherana. Ako svakog jutra nema nečega u predsedničkom dnevnom brifingu, predsednik će pitati: „Šta je s Iranom?“ Direktor je predložio da Hari jednom nedeljno ide u Belu kuću s kolegama zaduženim za podnošenje izveštaja, čisto da ga vide i da se izvini, ali je Hari uspeo da se izvuče. U njihovom društvu nije imao poverenja u samog sebe.

Ono što je Hari zaista želeo da kaže predsedniku bilo je: „Ski ni mi se s grbače.“ Odlazi, strpi se, umukni. Ali to nije smeo da kaže, baš nikome, posebno kada su ga nadležni za tajni budžet zasipali parama. Želeli su još svega – još saradnika, još platformi, još regrutovanja. Činilo se da misle kako je obaveštajna služba prosto slavina koju mogu da odvrnu ako samo potroše dovoljno novca. Hari je neprekidno odgovarao negativno. Nije imao dovoljno meta za agente kojima je sada raspolagao, a kamoli za

njih još desetak. Najmanje od svega mu je trebalo još ljudi koji će se međusobno sudarati i glumiti da nešto rade. Svejedno su mu dodeljivali sredstva. Tako im se činilo da nešto preduzimaju.

„Protiv problema se ne treba boriti.“ To je bilo jedno Harijevo geslo, koje je našao pre mnogo godina u biografiji generala Džordža S. Maršala. Pokušavao je da shvati značenje tih reči sve dok mu jednog dana nije sinulo da je taj velikan zapravo govorio: *Reši problem*. Shvati šta je, i onda ga obavi. A Hari je to mogao. Nije bio jedan od pametnjakovića koji moraju svima da pokažu kako žestoko razmišljaju. On je rodom iz Vustera. Probio se kao fizikalac iz paravojne. Bio je srećan ako ga ljudi uzimaju zdravo za gotovo.

I tako je Hari bio strpljiv: znao je da negde postoje iranski saradnici. Bili su besni, pohlepni, usamljeni, željni nečega. Ovoga je uvredila Revolucionarna garda. Onaj nije dobio unapređenje koje je želeo. Jedan čovek je mrzeo korumpirane službenike koji vode njegov program. Drugome je žena болоvala od raka koji se leči samo na Zapadu. Ovaj otac je želeo da mu deca uspeju u životu. Onaj otac je izgubio jedino dete i želeo je da ispuni prazninu. Jedan je bio idealista. Drugi je bio srebrnoljubac. Ovaj čovek je imao ljubavnicu željnu novca. Onaj je homoseksualac. Samo biraj. Tamo su. Hari je to znao. Imao je spiskove desetina ljudi s kojima će njegovi agenti da stupe u vezu, ako se ikada dovoljno približe.

Ono što Hari nije shvatao bilo je da je njegov čovek već stigao. Njegova poruka je sedela u Harijevom poštanskom sandučetu i čekala da je neko pročita.

■ ■ ■

Kada se Hari vratio, njegova žena Andrea nije bila kod kuće. Tri noći nedeljno je volontirala u grčkoj pravoslavnoj crkvi u

Meklinu. To je bio njen vid pokore. Njihova kćerka Luiza je u dnevnoj sobi gledala reprizu *Seksa i grada*. Hari je neko vreme sedeo s njom i pio pivo, ali se osećao neprijatno. Glumice su na ekranu razgovarale o penisima. Poljubio je kćerku za laku noć i otišao u krevet. Njoj je laknulo kada je otišao, moći će da gleda televiziju na miru.

Dok je pokušavao da zaspi, Hari je razmišljao o svom sinu, koji je poginuo u Iraku dve hiljade četvrte. Agencija nije bila dovoljno surova za njega, pa se zato prijavio u marince. „Improvizovana drumska bomba“, glasio je natpis ispod njegove slike u galeriji „Lica palih“ koja je izlazila u *Vašington postu*, zbog čega je sve zvučalo kao nekakva saobraćajka. U ono doba, njegov sin je bar mogao da veruje kako to sve vodi nečem dobrom. Bio je pošteđen poslednje misli: Kakva jeziva greška. Ali ne i Hari. Te noći nije dobro spavao, ali on to ni inače više nije mogao.

VAŠINGTON

Hari Papas je sutradan ujutro otišao u Persijsku kuću. Sada je imao dobro parking mesto blizu glavnog ulaza. Svi su se trudili da budu fini prema njemu, kao da je neki krhak instrument koji će se slomiti ako se njime ne rukuje pažljivo. Hari je prošao kroz elektronsku kapiju oborene glave, ne obazirući se na stražara i kolege koji su stizali na posao. Bilo je petnaest do sedam i većina drugih ranoranilaca trudila se da deluje kočoperno, ali ne i Hari. Persijska kuća se nalazila u hodniku C, u zgradi Glavne centrale, iza staklene vitrine sa starom sivom špijunskom podmornicom. Desno se nalazila mala rampa a na njenom kraju vrata s kompjuterskim sistemom pristupa. A pored njih, znak s natpisom tako sitnim da se jedva video: ODELJENJE ZA IRANSKE OPERACIJE.

Prvo lice koje je Hari video pošto je otvorio vrata pripadalo je imamu Huseinu. Bio je to poster živih boja, u prirodnoj veličini, koji je Hari kupio na centralnoj pijaci u Bagdadu, kada je tamo bio šef ispostave. Posetioci bi se često trgnuli na tu sliku i zato ju je Hari tu i stavio. Nismo više u Kansasu, dečaci i devojčice. Stavio ju je odmah na ulazu u Persijsku kuću, pored